

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE YAŞAM BECERİLERİ: SİSTEMATİK BİR DERLEME

LIFE SKILLS IN THE PRESCHOOL PERIOD: A SYSTEMATIC REVIEW

Ceylan Özbek Ayaz¹, Hilal Teltik Doğanay², Fatma Özcan³

Başvuru Tarihi: 29.09.2023 Yayına Kabul Tarihi: 07.11.2024 DOI: 10.21764/maeuefd.1368440

Özet: Bu araştırmanın amacı 'Okul öncesi dönemde yaşam becerileri' ile ilgili yapılmış araştırmaların sistematik derlemesini yapmaktır. Bu çalışmaya 2007-2022 yılları arasında okul öncesi dönemde yaşam becerileri ile ilgili, sistematik derleme kuralına uygun olarak oluşturulmuş kriterlere ve soruların cevaplarına uygunluğu belirlenmiş yerli ve yabancı olmak üzere toplam 46 araştırma dâhil edilmiştir. Bu araştırmalar amaçlarına, bağımlı-bağımsız değişkenlerine, desenlerine, çalışma gruplarına ve sonuçlarına göre analiz edilmiştir. Derlenen çalışmaların ağırlıklı olarak nicel araştırma yaklaşımında ve yarı deneysel desende yapılandırıldığı belirlenmiştir. Araştırmalarda yaşam becerilerinin hem bağımlı hem de bağımsız değişken olarak ele alındığı ve amaçlarının çocukların bilişsel, dil, motor, sosyal, duygusal gelişim gibi farklı gelişim alanlarında olumlu etkiler yaratmak olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitimin her paydaşından katılımcılarla birçok farklı yaşam becerisinin edinimine yer verilen çalışmalar yapıldığı, normal gelişim gösteren çocuklar başta olmak üzere dezavantajlı (özel gereksinimli, göç etmiş ve evi olmayan) çocukların da yaşam becerilerini geliştirmek amaçlı programlara yer verildiği görülmüştür. Araştırmalardan elde edilen sonuçlarla yaşam becerilerinin erken yaşlarda edinimine yönelik bir farkındalık olduğu görülmekte ve çocukların sahip olması gereken 21. yüzyıl becerilerinin aslında yaşam becerileri olduğu gözler önüne serilmektedir. Bu çalışmanın yapılacak diğer çalışmalara ışık tutacak olması ve erken dönemde planlanacak, farklı paydaşların bir arada katılabileceği erken müdahale çalışmalarına olan ihtiyacın altını çizmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Okul öncesi dönem, yaşam becerileri, yaşam becerileri programı, sistematik derleme*

Abstract: The aim of this research is to make a systematic review of the researches on 'life skills in pre-school period'. A total of 46 studies, national and foreign, were included in this study between 2007 and 2022, related to life skills in the pre-school period, which were determined to be suitable for the criteria created in accordance with the systematic compilation rule and the answers to the questions. These studies were analyzed according to their objectives, dependent-independent variables, patterns, study groups and results. It was determined that the compiled studies were predominantly structured in a quantitative research approach and quasi-experimental design. It has been determined that life skills are considered as both dependent and independent variables in the research and their aim is to create positive effects in different developmental areas of children such as cognitive, language, motor, social and emotional development. It has been observed that studies on the acquisition of many different life skills have been carried out with participants from all stakeholders of pre-school education, and programs aimed at improving the life skills of disadvantaged children (with special needs, immigrants and those without a home), especially normally developing children, have been included.

The results obtained from the research show that there is an awareness of the acquisition of life skills at an early age, and it is revealed that the 21st century skills that children should have are actually life skills. It is thought that this study is important in that it will shed light on other studies to be carried out and underlines the need for early intervention studies that can be planned at an early stage and in which different stakeholders can participate together.

Keywords: *Preschool period, life skills, life skills program, systematic review*

¹ Öğr. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, ceylanayaz@stu.aydin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5379-499X

² MEB, hilalteltikdoganay@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6628-1584

³ MEB, okancem609@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6628-1584

Giriş

Çocuklara toplumla uyum sağlamak ve toplumda maruz kalabilecekleri problemlerle yüzleşmek ve bu problemleri doğru bir şekilde çözmek için gerekli becerileri sağlamak hayati önem taşımaktadır (Al Mohtadi & Al Zboon, 2017). İnsanın yaşamı boyunca yaşam becerilerinin gelişimi, devam eden sosyalleşme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu süreçte her yaş düzeyindeki bireylerin ihtiyacına yönelik olarak yaşam becerileri bulunmaktadır (Papacharisis, Goudas, Danish & Theodorakis, 2005).

Sharqawi (2015), erken çocukluk döneminde yaşam becerilerini geliştirmenin önemine değinmiş, geleceğin bunun üzerine kurulu olduğuna ve çocukların hayata uyum sağlayabilmeleri için onlara yardım etmenin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Ayrıca çocukların maruz kalabileceği sorunlarla yüzleşmeleri ve bu sorunları uygun şekilde çözebilmeleri için onlara uygun şekilde planlanmış yaşam becerileri kazandırmanın önemini ifade etmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü de bireylerin yeteneklerini artırmak için yaşam becerileri temelli okul programlarını teşvik etmektedir. Yaşam becerileri üzerine temellendirilen okul programları, bireylerin istenen düzeyde fiziksel, sosyal ve psikolojik refaha ulaşmalarını sağlayacaktır (The World Health Organization, 1999).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 1999), kültürler arasında uygulanabilir olduğunu düşündüğü beş temel yaşam becerileri alanı tanımlamıştır: Bunlar karar verme ve problem çözme, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme, iletişim ve kişilerarası beceriler, öz farkındalık ve empati ile duygular ve stresle başa çıkma becerileridir. Yaşam becerileri eğitiminin amacı günlük yaşamın gerektirdiği talepler ve zorluklarla mücadele edebilmek için gereken psikososyal becerileri geliştirmektir.

Yaşam becerileri çocukların çağın gereklerine uyum sağlayabilmesi, yaşamını şekillendirebilmesi, başkalarının fikrini önemsemesi, kendine güvenmesi ve psikolojik doyum sağlayabilmesi için ihtiyaç duyduğu becerilerdir (Phillips ve Pugh, 2015). Bu becerilerin kazandırılması için kritik dönem okul öncesi dönemdir (Yükselen, 2011).

Okul öncesi dönem çocukların ilkokula hazırlandığı, sosyal, bilişsel ve psikolojik açıdan yetiştirildiği bir dönem olduğu için çok kritiktir (Rintaningrum, 2019). Bu dönem eğitim aşamaları arasında en önemli dönem olup çocuğun temel yapılanma dönemidir. Okul öncesi eğitim çocuğun kendine yetebilmesini, bağımsız bir kişilik oluşturabilmesini, fiziksel, sosyal, psikolojik, bilişsel, duygusal gelişim alanlarında kapsamlı gelişimini hedefleyen bir eğitim süreci olmalıdır (Anisimova ve Ibatullin, 2018; Bulut, 2020; Maunah, 2020). Ancak geleneksel eğitimin önemli sorunlarından birinin çocukların ileriki yaşamlarında başarılı olabilmeleri için gerekli becerileri sağlayabilecek yaşam becerilerinin okul öncesi dönemde öğretiminin ihmal edilmiş olduğu görülmektedir (Spolsky, 2019). Bu nedenle modern öğrenme teorileri doğrultusunda önemli strateji, ilke ve teorilere dayanan eğitim yöntemlerinin takip edilerek kullanılması gerekmektedir. Araştırmacılar bu doğrultuda yaşam becerilerinin öğretime yönelik etkili olan pekçok program, teknik ve yöntem olduğu konusunda hemfikirdir (Al Sharqawi, 2015; Salah, Alhamad, Melhem, Sakarneh, Hayajneh, Rababah, 2021).

Alan yazın incelendiğinde yaşam becerileri ile ilgili olarak Türkiye’de ve diğer ülkelerde yapılan birçok çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan birinde Yayla Eskici & Özsevgeç (2019)’in yaşam becerileri ile ilgili olarak tematik içerik analizi yaptıkları; ancak bu çalışmanın 2017 yılına kadar olan çalışmaları kapsadığı ve yaş grubu aralığının geniş tutulduğu görülmüştür.

Okul öncesi dönemin yaşam becerilerinin kazanımında kritik dönem olduğu belirtilmesine rağmen yapılan çalışmalarda genellikle ergenlere yönelik olarak uygulanan yaşam becerilerinin ele alındığı (Srikala & Kishore, 2010; Josephine & Selvakumar, 2015; Nagaraju 2016; Prajapati, Sahrma & Sharma, 2017; Single, Waqas, Hamdani, Suleman, Zafar, Zill, Saeed, Servili & Rahman, 2020; Chetri, 2020; Kirchoff & Keller, 2021) görülmüştür. Bunlardan Kirchoff & Keller (2021) yaşam becerileri programlarının içeriklerinin öğrencilerin yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bir sistematik derleme çalışması yapmış ve bu programların çoğunlukla ergenlere yönelik olarak uygulandığını belirtmiştir. Bu paralelde Potard, Combes, Kubiszexski, Pochon, Henry & Roy (2021) yine ergenlerdeki zorbalık ve yaşam becerileri arasındaki ilişkilere ilişkin araştırmaları incelemiş, Cuijpers (2002), Kingsnorth, Healy & Macarthur (2007), Srikala & Kishore (2010); Nasheeda, Abdullah, Krauss & Ahmed (2018); Single ve diğ. (2020) ise ergenlere uygulanan yaşam becerileri programlarının etkilerini belirlemek amacıyla sistematik derleme çalışması yapmıştır.

Mevcut çalışmada özellikle okul öncesi dönemde yaşam becerilerinin detaylı olarak araştırılması amaçlanmış ve dolayısıyla sadece bu yaş aralığını kapsayan araştırmaların incelenerek özetlendiği derleme bir çalışmanın olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca literatür incelendiğinde Türkiye’de okul öncesi dönemde yaşam becerileri ile ilgili yapılan araştırmaların çok kısıtlı olduğu görülmüş ve bu nedenle çalışmada yurt dışında yapılan yayınlar da taranarak çalışmanın kriterlerine uygun olan araştırmalar çalışmaya dâhil edilmiştir.

Belirtilen gerekçelerden dolayı mevcut çalışmada, sistematik derleme yoluna gidilerek “Okul öncesi dönemde yaşam becerileri” ile ilgili araştırmalar eleştirel bir gözle incelenerek değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda yaşam becerilerinin içeriği ve okul öncesi dönemdeki çocuklara uygulanan yaşam becerileri eğitiminin etkililiği hakkında kapsamlı bir anlayış kazanmak, literatürdeki araştırma boşluklarını ve öncelikleri belirlemek mümkün olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Okul öncesi dönemde yaşam becerileri ile ilgili 2007-2022 yılları arasında yapılmış araştırmaların sistematik derlemesini yapmayı amaçlayan bu çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Araştırmaların amaçları nelerdir?
2. Araştırmaların bağımlı değişkeni hangi yaşam becerilerini kapsamaktadır?
3. Araştırmaların bağımsız değişkeni hangi yaşam becerilerini kapsamaktadır?
4. Araştırmalar hangi desende planlanmıştır?
5. Araştırmaların çalışma grubunda kimler yer almaktadır?
6. Araştırmaların bulgularının ortak sonuçları nelerdir?

Bu soruların cevapları belirlenen kurallar çerçevesinde sistematik bir şekilde taranmıştır. Bu cevaplar aranırken ‘Yaşam Becerileri’ ile ilgili yapılmış araştırmaların benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada 2007-2022 yılları arasında literatür tarama yöntemi ile okul öncesi dönem yaşam becerileri ile ilgili Türkiye’de ve yurtdışında yapılan çalışmalar kapsamlı bir şekilde incelenerek sistematik derleme şeklinde düzenlenmiştir. Sistematik derleme, ilgili araştırmaları belirlemek, seçmek ve eleştirel bir şekilde değerlendirmek ve derlemeye dâhil edilen çalışmalardan verileri toplayıp analiz etmek için sistematik ve net yöntemler kullanarak açıkça belirlenmiş sorunun tekrar gözden geçirilmesidir (Torgerson, 2003; Millar, 2004; Littell, Corcoran & Pillai, 2008).

Veri Toplama Süreci

Millar (2004) sistematik derleme çalışmalarında belirli basamakları takip etmek gerektiğini vurgulamıştır. Buna göre sistematik derlemede; amacın açık bir şekilde belirlenmesi, araştırmaya dâhil edilen çalışmaların belirlenmiş kriterlere göre seçilmesi, seçilen çalışmaların ana özelliklerinin belirlenmesi ve çalışmalardan elde edilen bilgiler ile çıkarıma gidilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, belirtilen kurallara dikkat edilerek bu araştırmanın ana yapısı oluşturulmuştur. Belirlenen araştırma soruları çerçevesinde yürütülen sistematik derleme sürecinde 2007 ve 2022 yılları arasında yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Belirlenen bu tarihler arasında yayınlanmış 68 çalışma öncelikle Wiley, Google Akademik, Yöktez, Ulakbim, ERIC, <https://psycnet.apa.org/>, Namık Kemal Üniversitesi kütüphane veri tabanı, İstanbul Aydın Üniversitesi Kütüphane veri tabanı, ProQuest – Dissertations & Theses, Taylor & Francis veri tabanları kullanılarak kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır.

Araştırmada yer alacak çalışmaları belirlemek için ulusal ve uluslararası yayınlarda “okul öncesi yaşam becerileri, anaokulu yaşam becerileri, erken çocukluk yaşam becerileri, okul öncesi yaşam becerileri programı, PLS, Preschool life skills, Preschool life skills program” anahtar kelimeleri kullanılmıştır.

Oluşturulan bu çerçevede sistematik derleme desenlendirmesi yapılmış ve aşağıdaki kriterler göz önüne alınmıştır;

- (1) Çalışmanın 2007-2022 yılları arasında yapılmış olması

- (2) Okul öncesi yaşam becerilerinin bağımsız değişken olarak ele alınması yani herhangi bir bağımlı değişken üzerinde etkisine bakılmış olması
- (3) Yaşam becerilerinin bir sonuç değişkeni (bağımlı değişken) olarak ele alınmış olması yani yaşam becerilerinin, etkilenen bir sonuç değişkeni olarak sunulması
- (4) Taranan çalışmaların derleme değil bir araştırma olması
- (5) Araştırmanın herhangi bir ulusal ya da uluslararası bilimsel dergide yayınlanmış makale veya tez formatında olması
- (6) Çalışmaların tam metnine ulaşılabilir olması.

Bütün taramalar okul öncesi dönem yaşam becerilerine ilişkin olarak 2007-2022 yılları arasında yapılan çalışmalar ile sınırlı tutulmuş ve belirtilen veri tabanlarında yapılan tarama sonucunda toplam 68 çalışmaya ulaşılmıştır.

Farklı veri tabanlarından elde edilen 68 çalışmadan 22 tanesi tam metnine ulaşamadığı, özgün araştırma makalesi veya tez olmadığı ve derleme çalışmaları olduğu için çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın geçerliğini sağlayabilmek için araştırma kapsamına alınan çalışmalar yukarıda belirtilen kriterler esas alınarak titizlikle incelenmiş ve içerik analizine tabi tutularak kodlanmıştır.

Araştırmanın güvenilirliği için araştırmaların incelenme aşamasında her yazar hangi başlıklara yönelik kategori oluşturulacağı ve içerik analizi yapılacağına ilişkin görüş belirtmiş ve sonuçta benzer görüşler ortaya çıkmıştır. Oluşturulan kategoriler kapsamında incelenen araştırmalardan elde edilen kodlar makalenin üç yazarı tarafından da ayrı ayrı incelenmiş ve büyük oranda ortak kodlara ulaşılmıştır.

Kategorik maddelerin değerlendirilmesinde puanlayıcılar arası güvenilirliği hesaplayabilmek için SPSS programında kappa değeri hesaplanmıştır. Bu çalışmada uyumun ölçüldüğü gözlemci sayısı ikiden fazla olduğu için “Fleiss’in kappa katsayısı” kullanılmıştır (Kılıç, 2015). Kappa değeri 0,636 olarak bulunmuş olup, puanlayıcılar arası güvenirliliğin yüksek düzeyde olduğu şeklinde

yorumlanmıştır. Görüş birliği sağlanamayan kodlar üzerinde tartışılmış ve uzlaşmaya gidilmiştir. Bu şekilde görüş birliğine ulaşılarak kodlayıcı güvenilirliği sağlanmıştır.

Bulgular

Sistemik derleme kapsamında ele alınan çalışmalar araştırma sürecinde belirlenmiş sorulara aranan cevaplar doğrultusunda değerlendirilerek; araştırmanın amaçları, bağımlı bağımsız değişkenleri, desenleri, çalışma grupları ve vurgulanan sonuçlar şeklinde başlıklar halinde sunulmuştur.

İncelenmiş olan 46 çalışmanın amaçlarına bakıldığında çoğunlukla uygulanmış olan yaşam becerileri programlarının çocuklar üzerindeki etkilerine bakıldığı görülmekle birlikte (Barbour, 2019; Ceylan & Gök Çolak, 2019; Falligant & Pence, 2017; Gatumu & Kathuri, 2018; Gunning, Holloway & Healy, 2018; Gunning, Holloway & Grealish, 2020; Hanley, Fahmie & Heal, 2014; Kaya, 2016; Luczynski, Hanley & Rodriguez, 2014; Lopez, 2016; Pelletier, 2018; Pullen, Raulston, Lang & Wendt, 2014; Stretch, 2009; Topçu Bilir, 2019; Yıldırım, 2017) bu çalışmalardan dokuzunda, geliştirilmiş olan yaşam becerileri programının prososyal beceriler ve problem davranışlar (Eissa Saad, 2018; Gunning ve diğ., 2018; Göktürk İnce, 2014; Hanley, Heal, Tiger & Ingvarsson, 2007; Hanley ve diğ. 2014; Lopez, 2016; Luczynski & Hanley, 2013; Luczynski, Hanley & Rodriguez, 2014; Pelletier, 2018; Pullen ve diğ., 2014; Yıldırım, 2017), bir çalışmada (Gatumu & Kathuri, 2018) çocukların yaşam becerileri (ilkokula hazırlık), iki çalışmada ise günlük yaşam becerilerine ek olarak birinde matematik becerilerine (Yıldız, 2018), diğerinde dil gelişimine etkisi incelenmiştir (Ataseven, 2019). Çalışmalardan 4'ünde özel gereksinimli çocuklara yönelik geliştirilen yaşam becerisi programının etkililiği incelenirken (Falligant & Pence, 2017; Gunning ve diğ., 2020; Lopez, 2016; Pelletier, 2018) iki çalışmada uygulanan yaşam becerileri programlarının yaşam becerileri ile birlikte matematik ve okuryazarlık becerilerinin uyarımını destekleyici ve bilişsel gelişimi artırıcı nitelikte (Stretch, 2009), diğerinin ise 21 yy. temelli öz düzenlemeyi destekleyen bir program olduğu (Barbour, 2019) tespit edilmiştir. Falligant ve Pence (2017) çalışmasını otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara adlarına cevap verme, ilgi ve yardım isteme gibi yaşamsal becerileri ele aldığı, Gunning ve diğ. (2020)'in çalışmasında ise otizmliler çocuklara ebeveynler tarafından verilen yaşam becerileri programının etkililiğini incelemek amaçlanmıştır.

Wahyuningtyas (2019)'ın çalışması Surabaya'daki erken çocukluk döneminde olan sokak çocuklarının yaşam becerilerini nasıl geliştirdiğini izleme ve değerlendirme amacını taşımaktadır.

Çocukların yaşam becerilerine sahip olma düzeylerinin görüşlere dayalı olarak incelendiği iki çalışmadan Ersoy Quadır (2009) çocukların aile içinde fiziksel yaşam becerilerine katılımlarını ebeveyn görüşlerine; Öztürk ve Bektaş (2018) ise ilkokula hazırlık sürecinde kazanılması gereken yaşam becerilerine sahip olma düzeylerini öğretmen görüşlerine göre incelemişlerdir.

İki çalışmada yaşam becerileri motor yaşam becerileri adıyla belirtilmiş ve bu becerilerin düzeyinin iki farklı ülkedeki çocuklar üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır (Moser & Reikerås, 2014; Moser, Reikerås & Tønnessen, 2017). Yaşam becerilerinin motor yaşam becerileri olarak ele alındığı diğer çalışmada ise erken çocukluk matematik eğitimi ile ilişkisinin incelendiği belirlenmiştir (Reikerås, Moser & Tønnessen, 2017).

İki çalışmada ölçek geliştirme çalışması yapıldığı görülmüş, bunların birinde (Chen & Liu, 2019) ölçeğin okul öncesi öğretmenlerinin yaşam becerilerinden sağlık eğitimi ile ilgili olarak bilişi, tutumu ve öz yeterliğini; diğerinde ise (Topçu Bilir, 2022) okul öncesi öğrencilerinin yaşam becerilerini değerlendirebilmek amacıyla geliştirildiği tespit edilmiştir.

Bağımlı Değişken Olarak Yaşam Becerileri

İncelenmiş olan 46 çalışmanın 28'inde yaşam becerilerinin bağımlı değişken olarak ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmaların 24'ünün, hazırlanan eğitim programlarının yaşam becerileri üzerine etkisinin incelendiği çalışmalar olduğu belirlenmiştir (Agnarsdóttir, 2022; Altok, 2022; Ataseven, 2019; Ceylan & Gök Çolak, 2019; Diana, Sunardi, Gunarhadi & Yusufi, 2021; Falligant & Pence 2017; Gatumu & Kathuri, 2018; Gunning ve diğ., 2020; Hálfdanardóttir, Ingvarsson & Sveinbjörnsdóttir, 2021; Hanley ve diğ., 2007; Hanley ve diğ. 2014; Jiang, 2022; Kaya, 2016; Lopez, 2016; Namwichai, Fudemwong, Thongsorn & Suratruangchai, 2021; Puralibaba & Shahrakipour, 2021; Pullen ve diğ., 2014; Pelletier, 2018; Robison, Mann & Ingvarsson, 2019; Stretch, 2009; Topçu Bilir, 2019; Tutar, 2022; Veli, 2020; Yıldız, 2018). Çalışmalardan 6 tanesinde özel eğitim öğrencilerine yönelik olarak hazırlanan yaşam becerileri programının çocuklar üzerindeki etkililiğine bakılmıştır (Diana ve diğ., 2021; Falligant & Pence 2017; Gunning ve diğ., 2020; Lopez, 2016; Pelletier, 2018; Robison ve diğ., 2019).

Çalışmaların bazılarında yaşam becerilerinin genel olarak prososyal beceriler ve ilkokula hazırlık için gerekli temel yaşam becerileri olarak ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmalarda en çok ele alınan yaşam becerilerinin 7 çalışma kapsamında talimatlara uyum, uygun şekilde yardım isteme, reddedilme ya da gecikmeye karşı hoşgörü gösterme ve arkadaşlık ilişkileri kapsamında yer alan ismine yanıt verme, yardım isteme, uygun şekilde talep etme, hayal kırıklığıyla başa çıkma, gecikmeyi ya da reddi tolere etme, hoşgörü gösterme ve akranına iltifat etme (Hanley ve diğ., 2014; Hálfdanardóttir ve diğ., 2021; Jiang, 2022; Lopez, 2016; Pelletier, 2018; Pullen ve diğ., 2014; Robison ve diğ., 2019), bir çalışmada da (Namwichai ve diğ., 2021) yaratıcı problem çözme becerileri olarak ele alındığı görülmektedir. Yaşam becerilerinin ilkokula hazırlık becerileri olarak görüldüğü bir çalışmada (Gatumu & Kathuri, 2018) ele alınan yaşam becerilerinin öz farkındalık, benlik saygısı, özgüven, başkalarıyla etkili iletişim, kendini koruma ve güvende tutma, giyinme, kendi kendine yemek yeme, kişisel hijyen olduğu belirlenmiştir.

Diğer çalışmalara bakıldığında iki çalışmada uygulanan drama programının (Altok, 2022; Ceylan & Gök Çolak, 2019), 3 çalışmada ise kullanılan alternatif eğitim metotlarının çocukların yaşam becerilerine etkilerinin incelendiği görülmektedir (Tutar, 2022; Veli, 2020; Yıldız, 2018). Bunun dışında bilişsel gelişimi arttıran bir programın sunulduğu bir çalışmada (Stretch, 2009) ve bilgisayar eğitim yazılımlarının kullanıldığı bir çalışmada da (Poualibaba & Shahrakipour, 2021) yine çocukların yaşam becerilerine etkileri incelenmiştir.

Problem davranışları azaltmayı hedefleyen bir programın hazırlandığı çalışmalarda (Hanley ve diğ., 2007; Luczynski & Hanley, 2013) yaşam becerileri ve problem davranışlar üzerindeki etkisi, mülteci çocuklara yönelik olarak hazırlanmış oyun etkinlikleri programının ise dil becerileri ile günlük yaşam becerileri üzerine etkisi araştırılmıştır (Ataseven, 2019).

Yaşam becerilerinin kazanımına yönelik olarak görüşlere yer verilen çalışmaların bir tanesinde (Ersoy Quadır, 2009) ebeveynlerin çocuklarının giysilerini toplama, onları dolabına asma, oyuncaklarını yerlerine kaldırma, yatağını düzeltme, çamaşırları ayırma, masa hazırlama, odasını toplama, toz alma, çiçekleri sulama, alışverişe yardımcı olmak gibi aile içi fiziksel faaliyetlere katılımına ilişkin ebeveyn görüşlerine, bir çalışmada da (Öztürk & Bektaş, 2018) okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş sürecinde öğrencilerin sahip olmaları beklenen eleştirel düşünme, yaratıcı

düşünme, araştırma, iletişim, problem çözme, karar verme, girişimcilik gibi yaşam becerilerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Yaşam becerilerinin bağımlı değişken olarak ele alındığı 2 çalışmada da motor yaşam becerileri üzerinde durulmuş, birinde (Moser ve diğ., 2017) yaşam becerilerinin çocuğun kendi ihtiyaçlarını karşılayacağı motor beceriler olarak ele alındığı ve cinsiyetin yaşam becerileri üzerindeki etkisi, diğlerinde ise erken matematik becerilerinin motor yaşam becerileri ile ilişkisi araştırılmıştır (Reikerås ve diğ., 2017)

Bağımsız Değişken Olarak Yaşam Becerileri

İncelenen 46 çalışmanın 26'sında bağımsız değişken olarak yaşam becerileri programlarının ele alındığı (Agnarsdóttir, 2022; Barbour, 2019; EissaSaad, 2018; Gatumu & Kathuri, 2018; Göktürk İnce, 2014; Göl-Güven, 2019; Gunning, Holloway & Healy, 2018; Gunning ve diğ., 2020; Hálfdanardóttir ve diğ., 2021; Hanley ve diğ. 2014; Jiang, 2022; Kaya, 2016; Lopez, 2016; Luczynski & Hanley, 2013; Luczynski, Hanley & Rodriguez, 2014; Mohtadi, Mohammad & Al Zboon, 2017; Monfared & Veysi, 2019; Mostafazadeh, Refougaran, Moradi, Sarab & Sabbagh, 2022; Namwichai ve diğ., 2021; Pelletier, 2018; Pullen ve diğ., 2014; Reikerås, Moser & Tønnessen, 2017; Robison ve diğ., 2019; Shakeri ve diğ., 2021; Topçu Bilir, 2019; Yıldırım, 2017) göze çarpmaktadır. Kaya (2016) ve Topçu Bilir (2019)'in çalışmaları çocuklarda iletişim, yardımlaşma, kişilerarası ilişki, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, duygularını yönetme, stresle başa çıkma, öz farkındalık, empati, sağlık ve güvenlik becerileri gibi yaşam becerilerini kapsamaktadır. Bu programların içeriğinin genel anlamda talimatlara uyma, işlevsel iletişim, inkâr ve gecikmeye karşı tolerans gösterme ve arkadaşlık ilişkileri başlıkları altında uygulandığı görülmektedir; aynı başlık altında yapılan diğler üç araştırmanın ilkinde talimatı takip etme, işlevsel iletişim, inkâr ve gecikmeye tolerans ve arkadaşlık becerilerini içeren yaşam becerileri eğitim programının etkisi, gelişimsel geriliği olan okul öncesi dönem çocuklar üzerinde incelenirken (Robison ve diğ., 2019) diğlerinde normal gelişim gösteren okul öncesi dönem çocuklarda talimat takibi, işlevsel iletişim ve problem davranış üzerindeki etkisi (Hálfdanardóttir ve diğ., 2021; Luczynski & Hanley, 2013), diğler çalışmalarda ise (Jiang, 2022; Luczynski, Hanley & Rodriguez, 2014) kritik sosyal beceriler ve problem davranışlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Aynı paralelde yapılan ve yaşam becerileri programının etkisinin incelendiği çalışmalarda Gatumu

ve Kathuri (2018) çocuklarda benlik bilinci, kendisinin ve başkalarının haklarını savunma, başkalarıyla etkili iletişim ve kişisel hijyen; Göktürk İnce (2014) ve Yıldırım (2017) sosyal uyum ve iletişim becerileri; Agnarsdóttir (2022) sosyal beceri; Eissa Saad (2018) ile Gunning, Holloway ve Healy (2018) problem davranış; Barbour (2019) öz düzenleme becerilerine; Monfared & Veysi (2019) ulusal kimlik üzerine odaklanmıştır.

Yapılan bir diğer çalışma (Shakeri ve diğ., 2021), okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlere uygulanan yaşam becerileri eğitiminin ebeveyn stresi üzerine etkisini araştırırken bir başka çalışmada yaşam becerileri yaklaşımıyla geliştirilmiş oyun terapisi programını kullanarak çocuklarda ayrılık kaygısı sendromunun azaltılması hedeflenmiştir (Mostafazadeh ve diğ., 2022). Yine benzer şekilde Namwichai ve diğerleri (2021) yaratıcı problem çözmeye yönelik yaşam becerileri programı geliştirerek programın yaratıcı problem çözüme becerisi üzerine etkisini, Göl-Güven (2019) de okullarda uygulanan yaşam becerileri eğitim programının olumlu öğrenci davranışları ve olumlu sınıf atmosferi üzerindeki etkisini incelemişlerdir.

Araştırmaların Desenleri

Derlenen çalışmalarda amaçlarına uygun olarak farklı desenlerin tercih edildiği ve en sıklıkla nicel desende araştırmalar yapıldığı görülmüştür. İncelenen araştırmaların desenlerine ve veri toplama araçlarına ilişkin dağılım Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

İncelenen araştırmaların desenlerine ve veri toplama araçlarına ilişkin dağılımı

Araştırmanın Deseni	Veri toplama aracı	Örnek Çalışmalar	Frekans (n)
Nicel <i>(Betimsel ve ilişkisel tarama, kesitsel çalışma, yarı deneysel model, gerçek deneysel model)</i>	Kontrol listesi, anket, ölçek	Ataseven, 2019; Ceylan & Çolak, 2019; Chen & Liu, 2019; Eissa Saad, 2018; Ersoy-Quadır, 2009; Falligant & Pence, 2017; Göktürk İnce, 2014; Gunning, Holloway & Healy, 2018; Gunning ve diğ., 2020; Hálfdanardóttir, Ingvarsson & Sveinbjörnsdóttir, 2021; Hanley ve diğ., 2007; Kaya, 2016; Luczynski & Hanley, 2013; Luczynski, Hanley & Rodriguez, 2014; Mohtadi, Mohammad & Al Zboon, 2017; Monfared & Veysi, 2019; Moser ve diğ., 2017a; Pelletier, 2018; Robison ve diğ., 2019; Stretch, 2009; Yıldırım, 2017; Yıldız, 2018; Topçu Bilir, 2019; Topçu Bilir, 2022	23

Nitel (<i>Olgu bilim, normatif araştırma</i>)	Yarı yapılandırılmış görüşme, anket, dokümantasyon	Öztürk & Bektaş, 2018; Wahyuningtyas, 2019, Göl Güven, 2019; Preez, 2016	4
Karma	Kontrol listesi ve gözlem Anket ile birlikte görüşme, gözlem ve doküman analizi, ölçek ve gözlem	Agnarsdóttir, 2022; Altok, 2022; Barbour, 2019; Diana ve diğ., 2021; Gatumu & Kathuri, 2018; Güney, 2021; Hanley ve diğ., 2014; Jiang, 2022; Lopez, 2016; Moser & Reikerås, 2014; Reikerås, Moser & Tønnessen, 2017; Mostafazadeh ve diğ., 2022; Namwichai ve diğ., 2021; Pullen ve diğ., 2014; Pournalibaba & Shahrakipour, 2021; Salah ve diğ., 2021; Shakeri ve diğ., 2021; Tutar, 2022; Veli, 2020	19

Tablo 1’deki verilere göre, sadece nicel ya da sadece nitel araştırmaya uygun olarak desenlendirilen araştırmalar olduğu gibi karma desen anlayışına uygun araştırmaların da olduğu görülmektedir.

Nicel yaklaşıma uygun planlanmış olan araştırmaların desenlerinin genellikle tarama (Ersoy Quadır, 2009; Monfared & Veysi, 2019; Moser ve diğ., 2017; Reikeras, Moser & Tønnessen, 2017), kesitsel çalışma (Chen & Liu, 2019) ve deneysel çalışma (Ataseven, 2019; Ceylan & Gök Çolak, 2019; Eissa Saad, 2018; Falligant & Pence, 2017; Göktürk İnce, 2014; Gunning, Holloway & Healy, 2018; Hálfdanardóttir, Ingvarsson & Sveinbjörnsdóttir, 2021; Hanley ve diğ., 2007; Kaya, 2016; Luczynski, Hanley & Rodriguez, 2014; Mohtadi, Mohammad & Al Zboon, 2017; Pelletier, 2018; Robison ve diğ., 2019; Stretch, 2009; Topçu Bilir, 2019; Topçu Bilir, 2022; Yıldırım, 2017; Yıldız, 2018) modeline uygun olarak tasarlandığı tespit edilmiştir.

Nitel desende yapılan 3 çalışmadan birinde olgu bilim deseni (Öztürk & Bektaş, 2018) diğer ikisinde ise normatif araştırma modeli (Wahyuningtyas, 2019) ve tarihsel araştırma deseninin (Preez, 2016) kullanıldığı belirlenmiştir.

İncelenen çalışmalarda araştırma desenine bağlı olarak çeşitli veri toplama araçları ile verilerin toplandığı görülmektedir. Nicel desende yapılan çalışmalarda verilerin genellikle kontrol listesi (Moser ve diğ., 2017; Pelletier, 2018; Jiang, 2022), anket (Ersoy-Quadır, 2009; Monfared & Veysi, 2019; Salah ve diğ., 2021; Stretch, 2009) ölçek (Altok, 2022; Ataseven, 2019; Ceylan & Çolak, 2019; Chen & Liu, 2019; Diana ve diğ., 2021; Eissa Saad, 2018; Göktürk İnce, 2014; Güney, 2021; Gunning, Holloway & Healy, 2018; Güney 2021; Kaya, 2016; Mohtadi, Mohammad & Al Zboon,

2017; Pouralibaba & Shahrakipour, 2021; Shakeri ve diğ., 2021; Topçu Bilir, 2019; Topçu Bilir, 2022; Veli, 2020; Yıldırım, 2017; Yıldız, 2018), nitel desende tasarlanmış olan 4 çalışmada ise, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği (Öztürk & Bektaş, 2018), görüşme, doküman analizi ve gözlem (Göl Güven, 2019; Preez, 2016; Wahyuningtyas, 2019) ile toplandığı görülmüştür.

Karma desenli olarak tasarlanan çalışmalarda nicel verilerin toplanmasında anket, kontrol listesi, ölçek ve bunu destekleyen nitel verilerin toplanmasında ise gözlem, görüşme ve doküman analizi kullanıldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaların Çalışma Grupları

Derlenen araştırmalarda en çok çalışılan grubun çocuklar olduğu belirlenmiştir. İncelenen araştırmaların çalışma gruplarına ilişkin dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

İncelenen araştırmaların çalışma gruplarına göre dağılımı

Çalışma grubu	Örnek Çalışmalar	Frekans (n)
Normal gelişim gösteren öğrenciler	Agnarsdóttir, 2022; Altok, 2022; Barbour, 2019; Ceylan & Çolak, 2019; Eissa Saad, 2018; Göktürk-İnce, 2014; Göl-Güven, 2019; Gunning ve diğ., 2020; Jiang, 2022; Kaya, 2016; Luczynski & Hanley, 2013; Luczynski, Hanley & Rodriguez, 2014; Mohtadi, Mohammad & Al Zboon, 2017; Monfared & Veysi, 2019; Moser & Reikerås, 2014; Moser ve diğ., 2017; Mostafazadeh ve diğ., 2022; Pouralibaba & Shahrakipour, 2021; Pullen ve diğ., 2014; Reikerås ve diğ., 2017; Topçu Bilir, 2019; Topçu Bilir, 2022; Wahyuningtyas, 2019; Yıldırım, 2017	24
Gelişimsel engeli bulunan öğrenciler	Diana ve diğ., 2021; Falligant & Pence, 2017; Lopez, 2016; Pelletier, 2018; Robison ve diğ., 2019	5
Mülteci öğrenciler	Ataseven, 2019	1
Öğretmenler	Chen & Liu, 2019; Hálfdanardóttir ve diğ., 2021; Öztürk & Bektaş, 2018; Salah ve diğ., 2021	4
Ebeveynler	Ersoy-Quadır, 2009; Shakeri ve diğ., 2021	2
Okul öncesi dönem öğrencileri ve öğretmenleri	Hanley ve diğ., 2007; Hanley ve diğ. 2014; Gunning, Holloway & Healy, 2018; Namwichai ve diğ., 2021	4
Okul öncesi dönem öğrencileri, öğretmenleri ve ebeveynleri	Gatumu & Kathuri, 2018; Stretch, 2009; Tutar, 2022	3

Okul öncesi dönem Güney, 2021; Veli, 2020; Yıldız, 2018
öğrencileri ve
ebeveynleri

3

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmalarda çoğunlukla normal gelişim gösteren çocuklarla çalışıldığı, bunun dışında gelişimsel engeli bulunan çocuklarla, mülteci çocuklarla, öğretmenlerle, okul öncesi dönemdeki öğrenci ve öğretmenleriyle, ebeveynlerle, öğrenci, öğretmen ve ebeveynlerle, öğrenci ile ebeveynleriyle araştırmalar yapıldığı belirlenmiştir.

Araştırmaların Vurgulanan Sonuçları

Derlenen çalışmalardan elde edilen sonuçlar temalar şeklinde düzenlenerek Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Derlenen çalışmaların vurgulanan sonuçlarına göre dağılımları

Tema	Vurgulanan Sonuçlar	Örnek çalışmalar	Frekans (n)
Uygulanan programların çocuklar ve ebeveynler üzerindeki etkileri	Prososyal davranışları geliştirerek problem davranışları önlediği belirlenmiştir.	Ceylan & Gök Çolak, 2019; Eisa Saad, 2018; Falligant & Pence, 2017; Gatumu & Kathuri, 2018; Göktürk İnce, 2014; Gunning, Holloway & Healy, 2018; Gunning ve diğ., 2020; Hálfdanardóttir ve diğ., 2021; Hanley ve diğ., 2007; Hanley ve diğ. 2014; Jiang, 2022; Kaya, 2016; Lopez, 2016; Luczynski & Hanley, 2013; Luczynski, Hanley & Rodriguez, 2014; Mohtadi, Mohammad & Al Zboon, 2017; Pelletier, 2018; Pullen ve diğ., 2014; Topçu Bilir, 2019; Wahyuningtyas, 2019; Yıldırım, 2017	21
	Matematik, okuryazarlık, dil gelişimi, öz düzenleme becerileri, sosyal beceriler, problem çözme, ayrılık kaygısı, arkadaşlık becerileri, olumlu sınıf ortamı, empati, karar verme, eleştirel düşünme, iletişim, sağlıklı beslenme, kişisel temizlik, öz farkındalık ve yaşam becerileri üzerinde olumlu etkileri bulunmuştur.	Agnarsdóttir, 2021; Altok, 2022; Ataseven, 2019; Barbour, 2019; Diana ve diğ., 2021; Göl Güven, 2019; Mostafazadeh ve diğ., 2022; Namwichai, ve diğ., 2021; Pouralibaba & Shahrakipour, 2021; Reikerås, Moser & Tønnessen, 2017; Robison ve diğ., 2019; Stretch, 2009; Yıldız, 2018 Monfared & Veysi (2019)	13

	Çocukların ulusal kimliği üzerinde olumlu etkisi bulunduğu belirtilmiştir.	Shakeri ve diğ., 2021	1
	Ebeveynlere yönelik hazırlanan yaşam becerileri eğitim programının, ebeveynlerin stres düzeylerini azalttığı belirlenmiştir.		1
Yaşam becerilerini etkileyen değişkenler	Çocukların yaşam becerilerinin demografik değişkenler ve ailenin çocuğuyla oyun oynama ve kitap okuma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği; ancak anne-babanın çalışma durumu, günlük yaşam aktivitelerine katılma, çizgi film izleme ve dijital oyun oynama sıklığından etkilenmediği belirlenmiştir.	Güney, 2021	1
Motor yaşam becerilerinin karşılaştırılması	Motor yaşam becerilerinin ülkeler arası farklılık gösterdiği ve desteklenen oyun alanlarının motor yaşam becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu bulunmuştur.	Moser & Reikerås, 2014; Moser ve diğ., 2017	2
Yaşam becerilerinin değerlendirilmesi			
Öğretmen	Yaşam becerileri sağlık eğitiminin değerlendirilmesi için geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.	Chen & Liu, 2019	1
Çocuk	Erken Çocukluk Yaşam Becerileri Ölçeği geliştirilmiş ve ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.	Topçu Bilir, 2022	1
Yaşam becerilerinin edinimine ilişkin görüşler			
Öğretmen	Öğrencilerin sahip olmaları gereken yaşam becerilerinin yaratıcı düşünme ve girişimcilik; sahip olmadıklarının ise bilgi teknolojilerini kullanma ve	Öztürk & Bektaş, 2018	1

---

	eleştirel düşünme becerileri olduğu tespit edilmiştir.	Salah ve diğ., 2021	1
Ebeveyn	Öğretmen görüşlerine göre çocukların yaşam becerilerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.	Ersoy Quadır, 2009	1
	Ebeveynlerin çocuklarına yaşam becerilerine ilişkin sorumlulukları daha geç dönemlerde verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.		
Farklı okul öncesi eğitim programlarının yaşam becerilerine etkisi	Montessori eğitimi alan çocukların günlük yaşam becerilerini edinimlerinde artış görülmüştür.	Veli, 2020	1
	Waldorf, Montessori ve MEB eğitim programının yaşam becerileri kazanımında etkili olduğu belirtilmiştir.	Tutar, 2022	1

Tablo 3'teki verilere göre vurgulanan sonuçların daha çok uygulanan yaşam becerileri programlarının çocuklar üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaştığı; bu etkilerin daha çok çocukların prososyal becerilerini arttırdığı ve problem davranışları azalttığı yönünde olduğu görülmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklarla yapılan bu çalışmalardan farklı olarak Robison ve diğ. (2019) okul öncesi yaşam becerileri eğitim programının gelişimsel yetersizliği olan çocuklar üzerindeki etkilerini incelemişler ve müdahale sonucunda talimatı takip etme, iletişim, arkadaşlık becerileri gibi becerilerin kazanımında artış olduğunu gözlemlemişlerdir.

Çalışmalarda farklı alanlarda geliştirilen yaşam becerileri programlarının etkilerine de rastlanmaktadır. Mostafazadeh ve diğ. (2022) yaşam becerisi yaklaşımıyla geliştirdikleri oyun terapisi programının çocukların ayrılık kaygısını azalttığı, Altok (2022) yaratıcı drama temelli yaşam becerileri eğitim programının empati, problem çözme, karar verme, eleştirel düşünme, öz-farkındalık, kişiler arası ilişkiler, iletişim, yaratıcı düşünme, duygularla ve stresle baş etme, sağlıklı beslenme, temizlik kurallarına uyma ve kendini tehlikelerden korumaya yönelik yaşam becerilerini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Namwichai ve diğ. (2021) yaratıcı problem çözmeye ilişkin

geliştirdikleri yaşam becerisi programının yaratıcı problem çözme becerisini arttırdığını tespit etmiştir.

Farklı eğitim metotlarının yaşam becerileri üzerine etkisinin incelendiği çalışmalarda Veli (2020) Montessori eğitimi alan çocukların günlük yaşam becerilerinde artış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tutar (2022) ise Waldorf, Montessori ve MEB programına devam eden çocuklarda Waldorf eğitiminin yaratıcı düşünme, sosyal yaşam, duygu ve stresle başetme ve öz farkındalık becerilerini, Montessori programının problem çözme, MEB eğitim programının ise özbakım becerileri ile acil/hayati durumlarda yapılması gerekenlere ilişkin yaşam becerilerini desteklediğini belirlemiştir. Aynı çalışmada her üç programın çocuklarda karar verme becerisine olumlu etkisi vurgulanmıştır.

Yapılan çalışmaların yaşam becerilerinin gelişimini sağlamanın yanında matematik ve okuryazarlık (Stretch, 2009), matematik (Yıldız, 2018) ve dil gelişimi (Ataseven, 2019) üzerinde de olumlu etkileri tespit edilmiştir.

Bir çalışmada ise yaşam becerilerini etkileyen değişkenler incelenmiştir. Çocukların yaşam becerileri düzeyinin; cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam etme süresi, ebeveyn eğitim ve gelir durumu, ailenin çocuğa kitap okuma ve oyun oynama sıklığı ile bilgi iletişim teknolojilerinin aile tarafından kısıtlanma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, buna karşın anne babanın çalışma durumu, günlük yaşam aktivitelerine katılma, çizgi film izleme ve dijital oyun oynama sıklığına ilişkin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Güney, 2021).

Üç çalışmada motor yaşam becerileri üzerinde durulmuş; bunların birinde farklı ülkelerdeki çocukların motor yaşam becerilerinin karşılaştırılması yapılarak Norveç'teki çocukların İngiltere'deki çocuklara kıyasla yüksek motor yetkinliği olduğu bulunmuştur (Moser & Reikerås, 2014). Reikerås ve diğ. (2017) motor yaşam becerileri ile matematik becerileri arasında güçlü bir ilişki olduğunu vurgularken Moser ve diğ. (2017) çocukların okul öncesi döneme kadar motor yaşam beceri gelişiminde ilerleme gösterdiğini belirlemiştir.

Okul öncesi eğitimin paydaşlarından öğretmen ve/veya ebeveynlerin görüşlerine yer verilen çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmaların sonuçlarına bakıldığında bir çalışmada (Öztürk & Bektaş, 2018) okul öncesi eğitimden ilkökula geçiş sürecinde öğrencilerin sahip olmaları gereken yaşam becerilerine ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin yaratıcı düşünme ve girişimcilik

becerileri; kazanamadıklarını düşündükleri yaşam becerilerine ilişkin görüşlerinin de bilgi teknolojilerini kullanma ve eleştirel düşünme becerileri yönünde olduğu; öğretmenlerle birlikte ebeveyn görüşlerinin de alındığı farklı bir çalışmada (Gatumu & Kathuri, 2018) yaşam becerileri programının çocukların büyümeleri, gelişmeleri ve hayatta kalmaları için gerekli becerileri kazanmalarını sağlayan bir ders olarak önemsendiği ve yaşam becerilerinin akademik performansla ilişkilendirildiği vurgulanmaktadır. Bir başka çalışmada yaşam becerilerine ilişkin öğretmen görüşlerine göre çocuklar arasında yaşam becerilerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Salah ve diğ., 2021). Ebeveyn görüşlerinin ele alındığı çalışmada (Ersoy-Quadir, 2009) çocuklara okul öncesi dönemde evde verilmesi gereken fiziksel yaşam becerilerine ilişkin sorumlulukların ailelerin fazla korumacı tutumları nedeniyle daha geç yaşlarda verildiği tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin yer aldığı bir çalışmada (Chen & Liu, 2019) öğretmenlerin yaşam becerileri sağlık eğitimi kapasitelerini değerlendirmeye yönelik geliştirilen ölçeğin bu eğitimin sonuçlarını değerlendirmek için uygulanabilir bir ölçek olduğu, yine okul öncesi dönem çocuklarının yaşam becerilerini değerlendirebilmek amacıyla geliştirilen yaşam becerileri ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir (Topçu Bilir, 2022).

Başka bir çalışmada yaşam becerileri programının okullarda uygulanmasının çocukların olumlu davranışlarının arttırdığı ve olumlu sınıf ortamı yaratmada katkı sağladığı belirlenmiştir (Göl Güven, 2019). Ayrıca yine okullarda uygulanan bilgisayar eğitim yazılımlarının okul öncesi dönem çocuklarının yaşam becerileri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Pouralibaba & Shahrakipour, 2021).

Farklı bir çalışmada okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlere yönelik hazırlanan yaşam becerileri eğitim programının, ebeveynlerin stres düzeylerini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır (Shakeri ve diğ., 2021).

Bir başka çalışmada (Diana ve diğ., 2021) Covid döneminde özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için kapsayıcı öğretim modelinin, evden eğitim gören özel gereksinimli çocukların kendini besleme, kişisel temizlik, öz farkındalık, emniyet ve başkalarıyla iyi ilişki kurma gibi yaşam becerilerine olumlu katkısı vurgulanmıştır.

Sonuç ve tartışma

2007-2022 yılları arasında okul öncesi alanına özgü olarak derlenen toplam 46 çalışma dahil edilmiş ve sistematik derleme desenine uygun olarak yürütülen bu çalışmanın sonucunda yaşam becerileri alanında yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacak önemli bazı noktalar tespit edilmiştir.

Yaşam becerilerinin bağımlı değişken olarak ele alındığı çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların büyük çoğunluğunda farklı hedef ve içerikte hazırlanan programların çocukların yaşam becerilerine etkilerinin incelendiği, program hedeflerine bakıldığında genellikle ilkokula hazırlık ve prososyal becerileri içerdiği görülmektedir. Yaşam becerileri üzerinde etkisi kanıtlanmış olan bu programların yaşam becerileri ve yaşam becerileriyle entegre hazırlanmış eğitici drama, oyun, Montessori ve bilişsel gelişimi arttıran programlar olduğu görülmüştür.

Yaşam becerilerinin edinimine ilişkin görüşlerin incelendiği çalışmalarda bu becerilerin aile içinde edinimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin, ilkokula hazırlık sürecinde edinimine ilişkin olarak da öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda çocukların edinmeleri gereken yaşam becerilerine ilişkin görüşler alınırken aile ortamında edinilmesi gereken sorumlulukların okul öncesi dönemde korumacı ebeveyn tutumları nedeniyle verilmediği belirtilmiştir.

Yaşam becerilerinin motor yaşam becerileri olarak ele alındığı çalışmalar da bulunmakla birlikte bu çalışmalarda farklı ülkelerde ve farklı yaş gruplarında yer alan çocukların motor yaşam becerilerine ilişkin bulgular mevcuttur.

Yaşam becerilerinin bağımsız değişken olarak ele alındığı çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan yaşam becerileri programlarının yer aldığı görülmekle birlikte bu programların içeriklerinin talimatlara uyma, stresle başa çıkma, arkadaşlık ilişkileri, yardımlaşma, empati, iletişim, benlik, hakkını koruma gibi prososyal becerilerin; sağlık, hijyen, güvenlik, öz düzenleme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme gibi kişinin toplumla uyum içinde yaşamasına, fiziksel ve duygusal açıdan iyilik halini sağlamaya yönelik becerilerin gelişimi ile problem davranışların önlenmesine yönelik olduğu göze çarpmaktadır. Yaşam becerileri her yaştan birey için önem taşımakla birlikte bireyin toplumsallaşma ve kişiler arası iletişiminin

temellerinin atıldığı kritik dönem okul öncesi dönemdir (Yükselen, 2011). Bu nedenle araştırmalarda ele alınan bu beceriler, çocukların içinde bulunduğu toplumla uyum içinde yaşamasını, karşılaştığı sorunların üstesinden gelebilmesini sağlayan hayati becerilerdir.

Derlenen çalışmaların desenleri incelendiğinde nicel, nitel ve karma desene uygun yürütülen çalışmalar olduğu; ancak en çok tercih edilen desenin nicel desen olduğu görülmüştür. Yaşam becerilerinin bağımsız değişken olarak yer aldığı çalışmalarda uygulanan yaşam becerileri programlarının çoğunlukta olduğundan hareketle bu durumun araştırma desenine de yansıdığı ve bu nedenle nicel desende yapılan çalışmaların çoğunun yarı deneysel çalışma olduğu tespit edilmiştir. Nitel desende yapılan çalışmalarda olgu bilim ve normatif araştırma modeli kullanıldığı, daha detaylı ve derinlemesine verilerin elde edilmesini sağlayacak karma desende yapılan çalışmaların yeterli sayıda olmadığı belirlenmiştir. Creswell ve Plano Clark (2018) karma yöntem kullanmanın en önemli amacının nitel ve nicel yöntemin tek başına kullanılarak ulaşılabileceği verilerden daha geçerli ve güvenilir çıkarımları mümkün kılması ve bu iki desenin zayıf yönlerini birbirlerinin güçlü tarafları kullanılarak bertaraf edebilmesi olduğunu belirtmektedir. Nitel çalışmalarda da araştırılacak durumlar ya da olaylar doğal ortamında, bütüncül ve daha gerçekçi olarak ortaya konduğu için derinlemesine araştırma yapmayı gerektirir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Ancak derlemesi yapılan araştırmalara bakıldığında nicel desenlerin yoğunlukta olmasının nedeninin çalışmalarda genellikle yaşam becerileri eğitim programının etkisi değerlendirildiği için bunların tez kapsamında yapıldığından ve uygulama süreçlerinin araştırmacılara kolaylık sağlamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde nicel desende yapılan çalışmalarda kontrol listesi, anket ve ölçek, nitel desendeki çalışmalarda görüşme, anket ve dokümantasyon, karma desende yapılan çalışmalarda ise nicel verileri destekleyen gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi araçlar kullanıldığı tespit edilmiştir. Yaşam becerileri gibi komplike becerilerin nicel veri toplama araçlarını da destekleyecek doküman analizi, gözlem, görüşme gibi daha çok nitel veri toplama araçları kullanılarak değerlendirilmesine olan ihtiyaç göze çarpmaktadır.

Sistemik derleme kapsamında ele alınmış olan araştırmaların çalışma gruplarını çoğunlukla çocuklar oluşturduğu için daha çok uygulanan yaşam becerileri programlarının çocukların prososyal becerileri ve problem davranışları üzerindeki etkisine yönelik bulguların yer aldığı ve bu

programların çocukların iletişim, talimatlara uyma, arkadaşlık ilişkileri gibi prososyal becerilerini arttırarak problem davranışlarını azalttığı belirlenmiştir. Çalışmalar arasında özel gereksinimli çocukların yer aldığı 4 çalışma bulunmaktadır. Bu çocuklara yönelik hazırlanan yaşam becerileri programlarının olumlu etkileri, dezavantajlı grupta yer alan çocuklar üzerinde yapılacak araştırmaların sayısının arttırılması gerekliliğini düşündürmektedir. Çalışmalar incelendiğinde bir çalışmada mülteci çocuklara, bir çalışmada da sokak çocuklarına yönelik olarak yaşam becerileri programının geliştirildiği görülmüştür. Çocukluktan itibaren birey olma yolunda önemli edinimleri sağlayan iletişim, problem çözme, akran ilişkileri, eleştirel düşünme, karar verme gibi yaşam becerilerinin dezavantajlı gruptaki çocuklara da sunulmasını sağlamak amaçlanmalıdır.

Çocuklar dışında araştırmaya katılım sağlayan ve okul öncesi eğitimin paydaşları olan öğretmen ve ebeveynlerin görüşlerinin de dikkate alındığı çalışmaların bulunması dolayısıyla bu durum, yaşam becerilerinin önemini farkına varılmaya başlandığını ve bu becerilerin farklı kesimlerde değerlendirilmesinin alana önemli katkılar sağlayacağını düşündürmektedir.

Araştırmaların sonuçları incelendiğinde uygulanan programların çocukların birçok farklı alanda gelişimini desteklediği vurgulanmakla birlikte bunların genel olarak sosyal, duygusal, bilişsel, dil, okuryazarlık ve matematik becerileri gibi alanlar olduğu görülmektedir. Yaşam becerilerinin kapsamına bakıldığında yaratıcı ve eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme, iletişim, empati ve öz farkındalık, duygu yönetimi gibi başlıkların olduğu (WHO, 1999) ve kapsanan becerilerin her gelişim alanına hitap edebildiği görülmektedir. Bu nedenle yaşam becerilerinin edinimine yönelik uygulanan programların kapsayıcılığının çok iyi olduğu söylenebilir.

Öneriler

Yapılan çalışmalarda yaşam becerilerinin gelişiminde okul öncesi döneme verilen önem ve bu dönemin kritik önem arz ettiğine ilişkin farkındalık göze çarpmaktadır. Anahtar kelimelerle yapılan taramalarda okul öncesi yaşam becerileri kavramıyla birçok kez karşılaşılmış olması bu becerilerin ediniminde kritik dönem kabul edilen okul öncesi döneme verilen önemin altını birkez daha çizmektedir.

Çalışmalarda yaşam becerilerine farklı pencerelerden de bakıldığı (motor yaşam becerileri, aile içi sorumluluklar, prososyal beceriler gibi), okul öncesi eğitimin sac ayakları kabul edilen her kesimin

araştırmalara katılımının sağlandığı görülmüş; ancak çoklu katılımcıların aynı çalışmada yer alabileceği çalışmaların yapılması gerekliliği tespit edilmiştir.

Farklı desenler kullanılarak çalışmalar yapıldığı ve birçok veri toplama araçları kullanılarak veri çeşitliliği sağlandığı görülmesine rağmen yine de karma desende yapılacak daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu, verilerin çeşitliliğini sağlayabilmek adına araştırmaların nitel veri kısımlarına da ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının alana yaptığı katkı reddedilememekle birlikte çoklu veri kaynaklarından elde edilecek verilerin çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliği üzerindeki etkisi de kaçınılmazdır. Buradan hareketle nicel verileri destekleyecek nitel verilere de yer verilmesi araştırmaların alana katkılarını güçlendirecektir.

Derlenen çalışmalar, yaşam becerilerinin 21. yüzyıl neslinin her alanda ve bireyin etkileşim içinde bulunduğu her ortamda donanımlı bir şekilde yetişmesinde çok önemli bir misyonu olduğunu göstermektedir. Uygulanan yaşam becerileri programlarının, çocukların her alandaki gelişimine etkileri ortada iken bu becerilerin kazanımına yönelik olarak küçük yaşlardan itibaren (özellikle de dezavantajlı çocuklara yönelik olarak) müdahale programları geliştirilmesinin gerekliliği bir kez daha gözler önüne serilmektedir.

Kaynakça

- Agnorsdottir, S. (2022). The effects the Preschool life skills program has on children's social skills, Department of Psychology Thesis. Reykjavik University, Iceland
- Altok, M. (2022). *Yaratıcı drama temelli yaşam becerileri eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının yaşam becerileri düzeylerine etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Antalya
- Anisimova, E., & Ibatullin, R. (2018). Project method in preparation of future preschool teachers. *Journal of Social Studies Education Research*, 9(2), 228-238.
- Ataseven, H. (2019). *Dil gelişimini destekleyici oyun etkinlikleri programının 5- 6 yaş grubu mülteciler çocukların dil gelişimlerine ve günlük yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya

- Barbour, L. (2009). Developing 21st century essential life skills: supporting self-regulation in 3-4 year olds
- Bulut, A. (2020). Teacher Opinions about Children's Awareness of Zero-Waste and Recycling in the Pre-School Education Years. *Review of International Geographical Education Online*, 10(3), 351-372.
- Ceylan, R. & Gök Çolak, F. (2019). The effect of drama activities on the Life Skills of five-year-old children. *International Education Studies*. 12(8), 46-58.
- Chen, H. L. & Liu, C. H. (2020). An evaluation of preschool educators' life skills health education capacity: Scale development and verification. *Research Square*. 1-28. Reviewed from <https://www.researchsquare.com/article/rs-119373/v1>
- Cuijpers, P. (2002). Effective ingredients of school-based drug prevention programs: A systematic review. *Addictive behaviors*, 27(6), 1009-1023.
- Diana, D., Sunardi, S., Gunarhadi, G & Yusufi, M. (2021). Reviewing the life skills activity program for children with special needs during the COVID-19 pandemic. *Cypriot Journal of Educational Science*. 16(6), 3240-3254. <https://doi.org/10.18844/cjes.v16i6.6543>
- Eissa Saad, M.A. (2018). The effectiveness of a Life Skills training based on the response to intervention model on improving disruptive behavior of preschool children. *International Journal of Psycho-Educational Sciences*, 7 (2), 60-66.
- Ersoy Quadır, S. (2009). Ailede evle ilgili fiziksel yaşam becerilerini çocuklara öğretmede ebeveyn rehberliği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(16), 51-61.
- Falligant, J. M., & Pence, S. T. (2017). Preschool life skills using the response to intervention model with preschoolers with developmental disabilities. *Behavior Analysis: Research and Practice*, 17(3), 217-236.
- Gatumu, J.C. & Kathuri, W. N. (2018). An exploration of life skills programme on preschool children in Embu West, Kenya, *Journal of Curriculum and Teaching*, 7 (1), 1-6.

- Göktürk İnce, F. (2014). *Barışçıl yaşam becerileri temalı eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya
- Gunning, C., Holloway, J., & Healy, O. (2019). Evaluating the preschool life skills program to teach school readiness skills: An Irish pilot study, *European Journal of Behavior Analysis*, 20:1, 48-68, DOI: 10.1080/15021149.2018.1531962
- Gunning, C., Holloway, J., & Grealish, L. (2020). An evaluation of parents as behavior change agents in the preschool life skills program. *Journal of applied behavior analysis*, 53(2), 889-917.
- Göl Güven, M. (2019). Lions Quest yaşam becerileri programının Türkiye’deki uygulama örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50, 254-282.
- Güney, M. (2021). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların yaşam becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Hálfdanardóttir, B.F., Ingvarsson, E.T. & Sveinbjörnsdóttir, B. (2021). Important skills for elementary school children: *Implementing the preschool life skills program in Iceland*, *Behavioral Interventions*, 37(2), 345-362.
- Hanley, G., P., Heal, N., A., Tiger, J., H., & Ingvarsson, E. T. (2007). Evaluation of a class wide teaching program for developing preschool life skills. *Journal of Applied Behavior Analysis*. 40(2). 277–300
- Hanley, G. P. Fahmie, T.A. & Heal, N. A. (2014). Evaluation of the preschool life skills program in Head Start classrooms: A systematic replication. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 47(2), 443–448.
- Jiang, Z. (2022). Evaluation of preschool life skills (PLS) program to teach social skills in a preschool class. Master's Thesis. Master of Science in Education. Theses and Dissertations—

Early Childhood, Special Education, and Counselor Education. University of Kentucky, USA.

Josephine, H. & Selvakumar, S.D. (2015). A study of life skills among college students. *The International Journal of Humanities & Social Studies*, 3(7), 416-420

Kaya, İ. (2016). *Yaşam becerileri programının 4 yaş çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kılıç, S. (2015). Kappa Testi, *Journal of Mood Disorders*, 5(3), 142-144.

Kingsnorth, S., Healy, H., & Macarthur, C. (2007). Preparing for adulthood: a systematic review of life skill programs for youth with physical disabilities. *Journal of Adolescent Health*, 41(4), 323-332.

Kirchhoff, E., & Keller, R. (2021, June). Age-specific life skills education in school: A systematic review. *In Frontiers in Education*, 6, 1-15.

Littell, J. H., Corcoran, J. & Pillai, V. (2008). *Systematic reviews and meta-analysis*. UK: Oxford University Press

Lopez, M. (2016). *Preschool life skills: A systematic replication with children with developmental disabilities*. (Master of science). University of North Texas. USA.

Luczynski K.C & Hanley G.P. (2013). Prevention of problem behavior by teaching functional communication and self-control skills to preschoolers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 46(2), 355-368.

Luczynski, K. C., Hanley, G.P. & Rodriguez, N. M. (2014). An evaluation of the generalization and maintenance of functional communication and self-control skills with preschoolers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 47(2), 246-263.

- Millar, J. (2004). 'Systematic Reviews for Policy Analysis', S. Becker ve A. Byrman (ed.), *Understanding Research for Social Policy and Practice: Themes, Methods and Approaches*. Bristol: Policy Press
- Mohtadi, A., Mohammad, R., & Al Zboon, H. S. A. (2017). Training program efficacy in developing health life skills among sample selected from kindergarten children. *Journal of Education and Learning*, 6(2), 212-219.
- Moser, T. & Reikerås, E. (2014). Motor-life-skills of toddlers – a comparative study of Norwegian and British boys and girls applying the early years movement skills check list, *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(1),1-21.
- Moser, T., Reikerås, E. & Tønnessen, F.E. (2017). Development of motor-life-skills: Variations in children at risk for motor difficulties from the toddler age to preschool age. *European Journal of Special Needs Education*, 33 (1), 118-133.
- Mostafazadeh A.M, Refougaran H, Moradi M, Adinepour Sarab M. & Sabbagh K. (2022). The effectiveness of play therapy with life skills approach on separation anxiety syndrome in preschool children. *Journal of Fundamentals of Mental Health Mar-Apr; 24(2)*, 129-135.
- Nagaraju, M.T.V. (2016). Strategies to promote life-skills among adolescents. *European Journal of Education Studies*, 2(3), 112-119.
- Namwichai, P., Fudemwong, N., Thongsorn, P. & Suratruangchai, V. (2021). Development of training curriculum for creative problem solving on life skill for preschool children at Massayid Ban Somded Communitypre-school children center in Bangkok Academic. *Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 10(2), 458-472.
- Nasheeda, A., Abdullah, H.B., Krauss, S.E. & Ahmed, N.B. (2018): A narrative systematic review of life skills education: effectiveness, research gaps and priorities, *International Journal of Adolescence and Youth*, 24:3, 362-379.

- Öztürk, Ö. & Bektaş, M. (2018). Öğrencilerin okul öncesi eğitimden ilkokula geçişlerinde yaşam becerilerini kazanmalarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 15(2), 1097-1115.
- Papacharisis, V., Goudas, M., Danish, S. J., & Theodorakis, Y. (2005). The effectiveness of teaching a life skills program in a sport context. *Journal of Applied Sport Psychology*, 17(3), 247-254.
- Pelletier, K.A. (2018). *Further evaluation of the PLS program: Reduced consultant involvement*. (Doctor of Psychology), The University of Southern Maine, USA.
- Potard, C., Combes, C., Kubiszewski, V., Pochon, R., Henry, A., & Roy, A. (2021). Adolescent school bullying and life skills: a systematic review of the recent literature. *Violence and victims*, 36(5), 604-637.
- Pouralibaba, M. M. & Shahrakipour, H.H. (2021). The effect of computer educational software on life skills in preschool children, *Journal of Curriculum Development and Educational Planning Research*, 11(1), 41-54.
- Preez, H., D. (2016). *A historical subject-didactical genetic analysis of Life Skills education in early childhood*. (Doctoral dissertation). North-West University, South Africa.
- Pullen, N.A., Raulston, T.J., Lang, R. & Wendt, O. (2014). A modified preschool life skills program focused on teaching functional communication and self-control resulted in acquisition of requesting skills and the prevention of problem behavior in small groups of preschool children. *Evidence-Based Communication Assessment and Intervention*, 7(3), 112-116
- Reikerås, E., Moser, T. & Tønnessen, F. E. (2017) Mathematical skills and motor life skills in toddlers: do differences in mathematical skills reflect differences in motor skills? *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(1), 72-88.
- Rintaningrum, R. (2019). Explaining the important contribution of reading literacy to the country's generations: Indonesian's perspectives. *Journal of Turkish Science Education*, 11(1), 3-23.

- Robison, M.A., Ann, T.B. & Ingvarsson, E.T. (2019). Life skills instruction for children with developmental disabilities. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 9999, 1–18.
- Salah, B.M., Alhamad, N.F., Melhem, M.A., Sakarneh, M.A., Hayajneh, W.S.& Rababah, M.A. (2021). Kindergarten children' possession of life skills from teachers' viewpoints. *Review of International Geographical Education (RIGEO)*, 11(8), 143-156.
- Shakeri F, Inanloo M. & Haghani H. (2021). The effect of life skills training on parental stress of women health volunteers with children aged less than seven years. *Iran Journal of Nursing*. 33(128), 84-99.
- Sharqawi, A. (2015). *Program to promote life skills of Riyadh children sample* (MS thesis). Tanta University, Egypt.
- Single DR, Waqas A, Hamdani SU, Suleman N, Zafar SW, Zill-E-Huma, Saeed K, Servili C, Rahman A. (2020). Implementation and effectiveness of adolescent life skills programs in low- and middle-income countries: A critical review and meta-analysis. *Behaviour research and therapy*. 130, 103402.
- Srikala, B & Kishore K.K. (2010). Empowering adolescents with life skills education in schools- School mental health program: Does it work? *Indian J Psychiatry*, 52(4), 344-349
- Stretch, L. (2009). *The effects of cognitive stimulation in the development of mathematics, literacy and life-skills concepts in early childhood*. (Master Thesis). University of South Africa
- Topçu Bilir, Z. (2019). *Yaşam becerileri programının beş yaş çocuklarının yaşam becerileri, benlik algıları ve sosyal duygusal uyum düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Topçu Bilir, Z. (2022). Early childhood life skills scale: Scale development reliability and validity study. *Theory and Practice in Child Development*, 2(1), 22-40.
- Torgerson, C. (2003). *Systematic reviews*. London: Continuum International Publishing Group

- Tutar, N. (2022). *Waldorf, Montessori ve MEB okul öncesi eğitim programlarına devam eden 48-60 aylık çocukların yaşam becerilerinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Ankara
- Yıldız, F. (2018). *Montessori anne destek eğitim programının; Montessori eğitimi alan 4-5 yaş çocukların matematik ve günlük yaşam becerilerine etkilerinin incelenmesi*. (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya
- Veli, E. S. (2020). *Montessori eğitim yönteminin okul öncesi (36-66 ay) çocuklarının günlük yaşam becerilerine ve ebeveyn tutumlarına etkisinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul
- Wahyuningtyas, D. P. (2019). Early Childhood Education Based on Life Skills for Street Children in Surabaya. *Elementary: Jurnal Ilmiah Pendidikan Dasar*, 5(1), 39-50.
- World Health Organization (1999). Partners in life skills education—Conclusions from a United Nations interagency meeting (Report No. WHO/MNH/MHP/99.2). Erişim adresi: http://www.who.int/mental_health/media/en/30.pdf.
- Yayla Eskici, G. & Özsevgeç, T. (2019). Yaşam becerileri ile ilgili çalışmaların tematik içerik analizi: Bir meta-sentez çalışması. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*. 3 (5), 1-15.
- Yıldırım, Y. (2017). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan yaşam becerisi eğitim programının çocukların yaşam becerilerine ve sosyal uyumlarına etkisi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Extended Abstract

Introduction

Life skills are basic skills that support people's development and success in their lives and their ability to direct and manage their lives effectively and correctly. Even though the foundations of life skills are laid at an early age, these skills need to be strengthened and developed at all ages.

The life skills to be acquired in the pre-school period, where skills such as independence, problem solving, self-care, self-regulation, creativity, and preparation for primary school are important and which constitute a critical period for the child's development, will form the basis for the rest of their lives.

For this reason, national and international studies have an important mission to introduce children to these skills at an early age and to make them realize the importance of acquiring these skills at an early age.

Gathering these studies on a common ground will guide the studies that have been done so far and will be done in the future; It is also thought to be important in terms of raising awareness of the early acquisition of these skills and revealing the need for early intervention studies to be carried out from now on.

Purpose

The aim of this study is to analyze and systematic review the studies on 'Life skills in the preschool period' in the national and international literature, and to guide future studies by revealing the current situation regarding the studies carried out.

Results, Discussion and Conclusion

When the studies are examined, life skills stand out as both independent and dependent variables. In other words, life skills appear in studies as both influencing and being affected.

In studies where life skills were considered as dependent variables, it was observed that the most common life skills were compliance with instructions, asking for help appropriately, tolerance for rejection or delay, friendship relations and creative problemsolving skills. In parallel with this, in studies where life skills were considered as independent variables, prosocial skills such as communication, following instructions, and friendship relations were mostly emphasized; It has been determined that life skills programs applied to preschool children and based on different contents (such as play therapy, creative drama, motor life skills, alternative education methods, prosocial skills) increase children's prosocial skills and reduce their problem behaviors.

The fact that the participants in these studies are often children suggests that the importance of the life skills they need to acquire during the critical period they are in is understood. It is thought that life skills such as complying with instructions, asking for help appropriately, tolerating rejection or delay, and friendship relations are among the components in the definition of life skills determined by the World Health Organization, so these skills are included more in the studies.

A few studies have shown that programs have been developed for preschool children with special needs and that these programs have positive effects on these children. Although this situation is promising, the fact that there are few programs for children with special needs requires drawing attention to the life skills programs that need to be developed for these children, both in critical periods and in the disadvantaged group.

Considering that life skills programs are the majority of studies in which life skills are included as independent variables, it has been observed that this situation is also reflected in the research design, and therefore it has been determined that there are more studies conducted in a quantitative pattern. The majority of studies conducted in a quantitative pattern consist of studies conducted in a quasi-experimental pattern. Testing the effect of life skills programs on children is only possible with a quasi-experimental study, and it is seen that quasi-experimental design is frequently preferred in studies.

When the data collection tools of the studies were examined, it was determined that checklists, surveys and scales were used in quantitative studies, interviews, surveys and literature review were used in qualitative studies, and observation, interviews and document analysis to support quantitative data were used in mixed design studies. When the studies are examined, it is seen that since the semi-experimental design is generally preferred as the method, the majority of the data collection tools used are quantitative data collection tools. However, it is thought that further studies with a mixed design will make it possible to use qualitative data to support the quantitative data, thus contributing more to the field with more data acquisition.

The study groups in the studies mostly consist of children. This situation reveals that the importance of the critical period in the acquisition of life skills is understood. Apart from this, there are also studies where the participants are parents and teachers and the opinions of teachers and parents are

taken regarding the acquisition of life skills in the preschool period. However, due to the limited number of these studies, it is thought that it is necessary to conduct more studies involving different participants in the same study, as they will present different perspectives.

When the general results of the studies are examined, it has been determined that the effects of the implemented programs on children are emphasized and that they have positive effects in many developmental areas, including children's cognitive, social and motor development.

ETİK BEYAN:

“Okul Öncesi Dönemde Yaşam Becerileri: Sistematik Bir Derleme” isimli çalışmanın özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallarına uygun davranıldığını, bu çalışma kapsamındaki tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterildiğini ve bu kaynaklara kaynakçada yer verildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapılmadığını, olası etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun sorumlu yazara ait olduğunu, bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmediğini taahhüt ederim.

Bu çalışma, etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almadığı için etik kurul izni bulunmamaktadır.